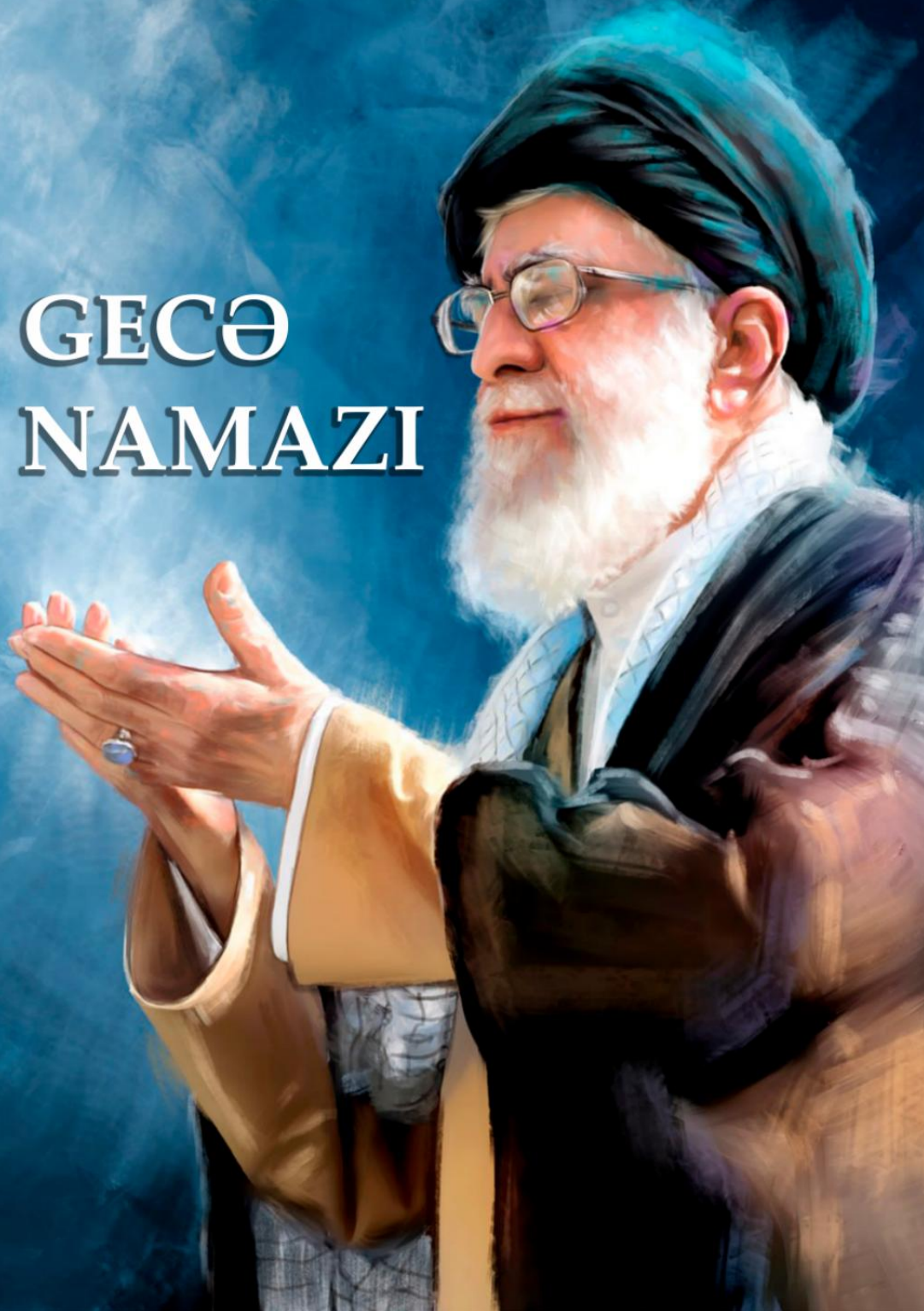

GECƏ NAMAZI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Kitabın adı.....Gecə namazı
Müəllif.....Ayətullah Seyyid Əli Xamenei
Tərcümə.....Tural Ziyadxanov
Redaktor.....Mirağa Dadaş
Dizayn.....Həsən Hürremini

Bağışlayan və mehriban Allahın adı ilə

Gecə vaxtı Əmirəl-möminin (ə) öz-özü ilə danışarkən:

يَا نَفْسُ قَوْمِي فَقَدْ قَامَ الْوَرَى
إِنْ يَلَمَّ النَّاسُ فَنُودِ الْعَرْشِ يَرَى
وَأَنْتِ يَا عَيْنُ دَعِي عَنِّي الْكَرَى
عِنْدَ الصَّبَّاحِ يَحْمَدُ الْقَوْمُ السُّرَى

Ey nəfsim, qalx, çünki başqaları qalxdılar. İnsanlar yatsa da, Ərşin sahibi səni görür.

Ey gözlərim, məni yuxudan azad et. Çünki səhər açıldıqda, gecə yolçuları təriflənəcək.

Bu şeir Əmirəl-mömininə (ə) aid edilən divandan götürülmüşdür (Meybədinin tərtibi).

Giriş

Biz, çox vaxt Ali Rəhbərin tövsiyələrinə qarşı təşviqedici mövqe tuturuq; onları oxumaq və eşitməkdən zövq alırıq, ürəyimizdə və dilimizdə onları tərifləyirik, lakin özümüzü bu tövsiyələrin ciddi hədəfi hesab etmirik.

Özümüdə deyirik ki, bu məsələ filan qrup, məsul şəxslər və ya rəhbərlər, hərbiçilər və ya müəllimlər tərəfindən həyata keçirilsə çox yaxşı olar. İndi ya həqiqətən belədir, ya da biz bunu belə izah edirik, lakin elə tövsiyələr var ki, heç bir izah yolu qoymur və hər necə qarşılaşsaq da, onların sözü bizə yönəlib; “biz” yəni bu müdrik və uzaqgörən rəhbəri öz rəhbəri kimi qəbul edən hər kəs.

Bu məqalədə Ayətullah Xameneinin gecə namazı ilə bağlı bəyanatından oxuyacağımız şeylər də şübhəsiz ki, bu cürdür; vacib, ciddi və ümumi bir tövsiyədir.

Şübhəsiz ki, imanlı və inqilabçı bir insanın əsaslarından biri mənəviyyatdır və demək olar ki, bütün böyük alimlər və əxlaq alimlərinin dediklərinə və onun da bu mətnində qeyd etdiyinə əsasən; mənəviyyatın ən mühüm amillərindən biri, səhər ibadəti və gecə namazıdır ki, bundan məhrum olmamağa çalışmalıyıq. Bu ciddi tövsiyəyə əməl etmək geniş bir fəzaya malikdir; minimum və ya maksimum ola bilər, lakin vacib olan odur ki, özümüzü bu ibadət sahəsindən kənarda və uzaqda hesab etməyək. Kim ki, bu uğuru əldə edərsə və hətta minimum və məhdud gecə namazı qılırsa, bu

ibadətin şirinliyi onun canına elə hopar ki, zamanla bu mövzuda inkişaf edəcək və inşallah səhər əhli olacaq.

Bu məqalədə oxuyacağımız şeylər, bizim üçün daha cəlbedici və praktik olur. Tanış bir nümunəni tanıyaq ki, onlara əməl etmiş və nəticələrini əldə etmişdir. Hərbi mübarizənin şəhid lideri Hacı Qasim Süleymanidən daha gözəl bir nümunə varmı ki, ona yaxınlaşan hər kəs, hətta ən qızgın hərbi döyüşlərdə belə, o asimani (göylərə məxsus) sərdarın gecə oyaq qalmasını və səhərlər göz yaşlarını görmüşdür. Onun xatirələri və tərcümeyi-halı yayıldıqca bu, Hacı Qasimin ən mühüm xüsusiyyətlərindən biri olaraq qeyd ediləcəkdir. Onun səhər duaları öz nəticəsini verdi. Şübhəsiz ki, o, gecə namazının qunutunda şəhid yoldaşlarına qoşulmağı dua edirdi və necə də gözəl və əzəmətlə istəyinə çatdı. Əgər biz Hacı Qasimin yoluna inanır və maraqlanıırıqsa, onun bu tövsiyəsinə də ürək və canla əməl etməliyik. O, müxtəlif yollarla gecə namazını tövsiyə edirdi. Bu tövsiyələrdən iki nümunə bu məqalənin sonunda tərtib edilmişdir.

Allahım! Bizə səhərin feyzini dərk etməyi və gecə namazının şirinliyini dadmağı nəsib et...

Həqiqi Əşraf (şərəfətli)

Hər cəmiyyətdə əşraf, digər təbəqələrdən üstün olan bir təbəqədir. Maddi cəmiyyətlərdə bu üstünlük maddi məsələlərə aiddir; varlılar, yüksək dövlət vəzifələrində olanlar və ya görkəmli nəsildən olanlar əşraf hesab olunur. İslam cəmiyyətində isə, mehvər və meyar maddiyyat deyil ki, kimsənin əşraf sayılması üçün bu şeylər meyar sayılsın. İslam ümmətində əşraf, görkəmli və seçilmişlər deyil. Əgər varlı bir şəxs halal yolla sərvət əldə etmişsə, onun vəzifəsi var; Allah ona daha çox nemət verib, daha çox şükür etməlidir, pulu xeyir işlərə sərf etməlidir. Onun başqalarına üstünlüyü yoxdur. Əgər kimsə hökumət vəzifəsindədirsə, bu vəzifəyə haqqı ilə çatıbsa, o, xidmət etmək şərəfinə nail olmuş bir şəxsdir, xalqın xidmətçisidir, xalqa xidmət etməlidir.

Onun başqalarına üstünlüyü yoxdur, bu insanlar əşraf hesab olunmur və ya kimsə mühüm bir ailədən gəlib deyir ki, atamız belə idi, babalarımız belə idi, əcdadlarımız, tayfamız, ailəmiz belə idi; bunlar üstünlük hesab olunmur; atanın fəziləti sənə nə fayda verir?! Bu da İslam cəmiyyətində əşraf deyil. Beləliklə, əşraf, yəni seçilmiş təbəqə - pul sahibi olanlar, sərvət sahibi olanlar, böyük ticarət edənlər, çoxlu bank hesabları olanlar və ya yüksək dövlət vəzifələrində olanlar və ya mühüm ailələrdən olanlar deyillər.

Bəs İslamda seçilmiş təbəqə kimlərdir?

Peyğəmbər Əkrəm (s) bir hədisdə buyurur:

" اشرف أُمَّتِي حَمَلَةُ الْقُرْآنِ وَ أَصْحَابُ اللَّيْلِ "

“Ümmətimin əşrafları Quranı həml edənlər (əzbər bilənlər) və gecə ibadət edənlərdir.”¹

İslam ümmətində şərəfli və əziz olanlar Quran daşıyanlardır (həml edənlər). Quran elmi və biliyi onlara məxsus olanlar və gecə ibadət edənlər... Allah yolunda gecə ibadət edənlər, gecəni Allahın ibadətinə və dua etməyə sərf edənlər, İslam ümmətinin əşraflarıdır.

İmam Sadiq (ə) buyurur:

شَرَفَ الْمُؤْمِنِ صَلَاتُهُ بِاللَّيْلِ وَ عِزُّهُ كَفَّ الْأَذَى عَنِ النَّاسِ

“Möminin şərəfi gecə namazı qılmaqda və izzəti başqalarına əziyyət verməməkdədir.”²

¹ Şeyx Səduq, Əmali, 41-ci məclis, hədis-6

² Şeyx Səduq, “Əl-Xisal” birinci bab, hədis-18

Dua və nafilələrlə zirvəyə

Hər gün 17 rükət namaz bizə vacibdir və 34 rükət də müstəhəbdir (nafilə namazları). Hər namazın bir neçə rükət nafiləsi var və gecə nafilələri də mövcuddur. Gecə nafilələrinin qaydası belədir: iki rükət səhər nafiləsi, səkkiz rükət zöhr nafiləsi, səkkiz rükət əsr nafiləsi, dörd rükət məğrib nafiləsi və iki rükət oturaraq qılınan nafilə (bu, bir rükət hesab olunur) - bu da işa namazının nafiləsidir.

Bu nə qədər edir? 23 rükət. 11 rükət də gecə nafiləsi var, bu da 34 rükət edir. Bu 34 rükət bizim gündəlik 17 rükət namazımızla birlikdə cəmi 51 rükət edir. Rəvayətlərdə deyilir ki, möminlər bu 51 rükəti qılmalıdırlar ki, böyük fəzilət və lütfə nail olsunlar.³ Əgər biz bu 51 rükəti qılmağa müvəffəq olsaq, bu, çox böyük bir fəzilətdir. Allah bizə bu müvəffəqiyyəti nəsib etsə, bu, həqiqətən böyük bir lütfdür.

Bir hədisdə, Peyğəmbəri Əkrəmin (s) Əmirəl-möminin Əliyə (ə) verdiyi altıncı vəsiyyət belədir: “Nafilələri mütləq qıl. Nafilələr, vacib namazların qoruyucularıdır. İnsan üçün vacib namazda lazım olan şey, yəni qəlbin hüzuru və Allah-Təalaya diqqət və yaxınlıqdır. Əgər bu

³ “Biharul-ənvər”, üçüncü bab, hədis-19

namazlarda bir çatışmazlıq olarsa, nafilələr onu tamamlayır.”⁴

Əgər bütün nafilələri qıla bilmirsinizsə, heç olmasa bəzi nafilələri qılın. Əlbəttə, nafilələrin ən fəzilətlişi gecə nafilələridir; gecə namazları “Salatul-Leyl” adlanır. Qurani-Kərimdə bir neçə yerdə bu gecə namazlarına işarə edilmiş və çoxlu rəvayətlərdə onların fəziləti və keyfiyyəti haqqında məlumat verilmişdir.

Müqəddəs ayədə buyrulur:

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

“(Gecənin qaranlığında) Yataqlarından qalxar, Rəbbini qorxu və ümid ilə çağırırlar və ruzi olaraq onlara

⁴ İmam Sadiq (ə) bir rəvayətdə Peyğəmbəri Əkrəmin (s) Əmirəl-mömininə (ə) bəzi vəsiyyətlərini qeyd edir. Bu rəvayətdə, Peyğəmbəri Əkrəm (s) Əmirəl-mömininə (ə) belə buyurur: “Ey Əli! Namazda, orucda və sədəqədə mənim sünnətimə əməl et. Gündəlik 51 rükət namaz qıl. Hər qəməri ayın üç günündə (birinci cümə axşamı, sonuncu cümə axşamı və ayın ortasında olan çərşənbə günü) oruc tut və sədəqə verərkən, o qədər sədəqə ver ki, insan öz malına olan meyl və istəyi ilə deyər ki, çox verdim, halbuki çox verməmişdir.” (Əş-Şafi, Feyz Kaşani, Kitabul-Məvaiz və-Rəsail, Bab Məvaizu Rasulullah, hədis-6)

verdiklərimizdən (elm, məqam və mal-dövlətdən ehtiyacı olanlara) sərf edərlər.”⁵

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

“Etdikləri işlərin mükafatı olaraq onlar üçün gözlərə işıq gətirən nələrin gizlədildiyini heç kəs bilməz!”⁶

Peyğəmbəri Əkrəm (s) Əmirəl-mömininə (ə) vəsiyyətində bu cümləni üç dəfə təkrar edir:

وَعَلَيْكَ بِصَلَاةِ اللَّيْلِ وَ عَلَيْكَ بِصَلَاةِ اللَّيْلِ وَ عَلَيْكَ بِصَلَاةِ اللَّيْلِ

“Gecə namazını qıl! Gecə namazını qıl! Gecə namazını qıl!”

Bu, ayə və hədislərdən aydın şəkildə başa düşülür ki, gecə yarısı qalxıb ibadət etməyin elə xüsusiyyətləri var ki, digər 24 saat namazlarında yoxdur. Buna görə də, bu namaza xüsusi vurğu edilmişdir.

Əlbəttə, əgər insan bu nafilələri zikr və Allahı xatırlama ilə qılarsa, həqiqətən yaxşı bir insan olacaq. Bizim və sizin qabiliyyətimizi ölçüblər və görüblər ki, bu hisslərlə, bu meyllərlə, bu qədər qəzəb və sevgi, bu qədər yaxşı və pis xüsusiyyətlərlə insan, əgər qeyd olunan qədər namaz qılrsa və Allahı zikr etsə, saf və təmiz bir varlıq olacaq. Bu 51 rükət sizi kamilliyin zirvəsinə aparacaq.

⁵ Səcdə, 16-cı ayə

⁶ Səcdə, 17-ci ayə

Quranın işarəsi

Peyğəmbərə bəzi nafilələr vacib idi. Məsələn, gecə namazı Peyğəmbərə vacib idi və ya “Muzzəmmil” surəsində buyrulur: “Gecə-az bir hissəsi istisna olmaqla ayağa qalx, gecənin yarısını və ya bir azını azalt, ya da artır və Quranı tərtil ilə oxu. Həqiqətən Biz sənə ağır bir kəlam göndərəcəyik.”

Allah Peyğəmbərinə və sevimli bəndəsinə, tarix boyunca ən üstün insana, gecə namazını qılmağı əmr etdi. Gecə qalx, əlaqəni möhkəmləndir, çünki ağır bir işin var. “Həqiqətən Biz sənə ağır bir kəlam göndərəcəyik.” Bu yükü daşımaq çətinidir. Bu yolda düşmənlər və şeytanlar arasında olanlar titrədilər, yoldan çıxdılar, düşməne qoşuldular və ya digər bəlalara düşər oldular.

Onların işində - yəni mənəviyyatda - qüsurlar var idi.

Əlbəttə, Peyğəmbərin (s) qalxışı bizim kimi insanların qalxışından fərqlidir; təbii ki, o böyük insanın çiyinlərində olan yük bizim zəif və incə çiyinlərimizdə olan yükdən fərqlidir; buna görə də biz özümüz də kiçik və zəiflik və eyni çalışma bizim üçün də lazımdır. Mən böyük İmamımızın (Allah ona rəhmət eləsin) həyatında gördüm ki, onun çiyinlərinə böyük bir yük düşəndə, o, mənəvi və qəlbi əlaqəsini gücləndirirdi.

Ağıllı insan üçün...

Peyğəmbər (s) buyurur: “Aqıl insan, ağılı məğlub olmadığı müddətcə, gününü dörd hissəyə bölməlidir: bir hissə Rəbbi ilə münacat etmək üçün, bir hissə Allahın yaratdıqları üzərində düşünmək üçün, bir hissə keçmiş və gələcək əməllərini hesaba çəkmək üçün və bir hissə halal yemək və içmək ehtiyaclarını qarşılamaq üçün.”⁷

Bu, İbrahim peyğəmbərin (ə) səhifələrindən birində qeyd edilmişdir. Əbuzər Peyğəmbərdən (s) soruşur və o da cavab verir ki, ağıllı insan, nəfsi və xarici amillər ağılına qalib gəlmədiyi müddətcə, gününü dörd hissəyə bölməlidir. Bu bölmə bərabər olmaya bilər.

Birinci, günün bir hissəsini Rəbbi ilə münacat etmək üçün ayırmalıdır. Böyük alimlər və mənəviyyat sahibləri deyirlər ki, ən yaxşı saatlar, saf və təmiz saatlar, səhər vaxtıdır və heç bir şey onun yerini tutmaz. Bu saatları Rəbbinizlə münacat üçün ayırın! Allahın neməti biz müsəlmanlara tam olaraq verilmişdir ki, namazı beş vaxtda qılmağı əmr etmişdir. Əgər namaz gecə və gündüzün müxtəlif saatlarına yayılmasaydı, biz tamamilə qəflətdə qalardıq. Beş vaxtda (sübh, zöhr, əsr, məğrib və işa) namaza dəvət olunmaq böyük bir nemətdir və bu nemətin qədrini bilməliyik. Gündəlik namazlar da “Rəbbi ilə münacat etdiyi saat” ola bilər, bir şərtlə ki, namazda Allahla danışaq. Çox vaxt namazda fikrimiz başqa yerdə

⁷ Əməli, on doqquzuncu məclis, hədis-2

olur və dilimizdə sözlər axır, amma fikrimiz qarşı tərəfdə deyil ki, bu da çox təəssüf doğurur.

Bir hissəni də Allahın yaratdıqları üzərində düşünməyə ayırmalıdır. Bizim adət etdiyimiz şeylər, məsələn baharın gəlməsi ilə quru ağacların yaşıllaşması, çiçəklənməsi və meyvə verməsi, əgər bunlara indiyə qədər bu şeyləri görməmiş birinin gözü ilə baxsaq, Allahın yaratdığı möcüzələrlə dolu olduğunu görərik. İnsan yatıb oyanır, bu da Allahın ayələrindəndir: “Gecə və gündüz yuxunuz da Onun ayələrindəndir.” Yaxud insanın danışma qabiliyyəti, bunlar qərribə şeylərdir. Uşaq doğulur və danışma qabiliyyəti qazanır. Bu şeylər üzərində düşünmək, insanın qəlbində tövhidi və məbda-məada (başlangıç və sona) diqqəti canlandırır. Buna görə də, günün bir hissəsi Allahın yaratdıqları üzərində düşünməyə sərf edilməlidir.

Bir hissə də nəfsin hesaba çəkilməsi üçün ayrılmalıdır. Günü, gecəni, gəncliyi, ömrü, imkanları və qabiliyyətləri necə keçirdiyimizi hesaba çəkməliyik. Xüsusilə məsuliyyəti olanlar özlərini hesaba çəkməlidirlər: nə etdik, nə edirik?

Həyatın bir hissəsi də, dördüncü hissə, həyatın davamı üçün ayrılmalıdır: gediş-gəliş, dolanışıq üçün çalışmaq və sonra evlilik və ailə həyatı. Təəssüf ki, bu dördüncü hissə çox vaxt digər üç əsas hissəni əhatə edir və onlara az diqqət yetirilir. Əgər biz səhər vaxtından istifadə etməsək, bu qarışıq dünyada özümüzə, qəlbimizə və

Allahımızla təklif üçün başqa vaxtımız olmayacaq; həqiqətən vaxt qalmır. Biz bu iyirmi dörd saatın bir neçə saatını yuxuda keçiririk, oyanıq olduğumuz saatlarda isə məşğuluq; hər kəsin bir məşğuliyyəti və ya müxtəlif məşğuliyyətləri var. Keçmişdə olan boş vaxtlar, bu gün yoxdur - bu, zamanın qüsuru deyil, zamanın təbiətidir. Nəhayət, bu gün vasitələr var və həyat məşınlaşmış bir həyatdır. Bu gün keçmişdə olmayan hadisələr var; buna görə də məşğuliyyət çoxdur. Gündüz vaxtı mümkün deyil - bəli, bəzi insanlar hərəkətdə, ticarətdə, texniki işdə, kompüterlə işləyərkən hər zaman Allahla ünsiyyətdədirlər və daim zikr edirlər.

“Onlar namazlarında daimidir.”⁸ Bəziləri daim namaz qılırlar; biz isə onlara çata bilmirik və onlardan uzağıq, amma elə insanlar var ki, daim namaz qılırlar. Bizim üçün yalnız səhər vaxtı var; əgər səhəri əldən versək, sonra həqiqətən də fürsət qalmır...

On bir rükət gecə namazı qılın və bir az diqqət edin, bu, on beş dəqiqə çəkir. İnsan həyatında on beş dəqiqə nədir?! Biz nə qədər on beş dəqiqələri və yarım saatları israf edirik; amma bu, insan üçün ağır gəlir, çünki xüšu yoxdur. Xüšu olduqda, zikr olduqda, diqqət olduqda, qəlb hüzuru olduqda, namaz qılmaqdan və münacat

⁸ Məaric surəsi, 23-cü ayə

etməkdən doymazsınız; “...və həqiqətən də, bu, xüsu edənlərdən başqa hər kəsə ağır gəlir.”⁹

Boş vaxtlar

Kafi kitabında, İmam Sadiqdən (ə) nəql edilib ki, Həzrət (ə) buyurur: Tövratda yazılıb: “Ey Adəm oğlu, ibadətim üçün vaxt ayır, qəlbini zənginliklə doldurum və səni öz halına buraxmayım. Mən sənin ehtiyaclarını ödəyəcəyəm və qəlbini mənə olan qorxu ilə dolduracağam. Əgər ibadətim üçün vaxt ayırmasan, qəlbini dünya işləri ilə məşğul edəcəyəm və ehtiyaclarını ödəməyəcəyəm, səni öz halına buraxacağam.”¹⁰

İmamların (ə) sözləri arasında çox mənalı və dərin olanlardan biri də Tövrat və İncildən gətirilən sözlərdir. Bu sözlər bəlkə də indiki Tövrat və İncildə yoxdur, lakin bu böyük şəxslərin ilahi kitablara olan elmi hakimiyyətini göstərir. Tövratda belə yazılıb: “Özünü ibadət üçün boşalt.” Bu, bütün digər işləri kənara qoymaq demək deyil; şübhəsiz ki, belə deyil. Çünki dini təlimləri bir-biri ilə əlaqəli və birlikdə görmək lazımdır. Bu, qazanc əldə etmə, elm öyrənmə, ailə işləri və uşaqların tərbiyəsi ilə məşğul olma və yalnız ibadət et demək deyil. Şübhəsiz ki, belə deyil və bunu heç vaxt tövsiyə etməyiblər. Beləliklə, “Özünü ibadət üçün boşalt” demək, ibadət üçün də vaxt

⁹ Bəqərə surəsi, 45-ci ayə

¹⁰ əş-Şafi (Feyz Kaşani) “kitabul fəzail və rəzail” hədis-1

ayır deməkdir. Gündəlik həyatında ibadət üçün bir zaman seç və o zaman başqa bir şeyi ibadətlə qarışdırma."

Bəzən namaz qılırıq, amma namazda olarkən dünyəvi və ya elmi hesablamalarla məşğul oluruq. Bu, düzgün deyil. Namazın namaz olsun. Səhər vaxtı ibadət üçün boş vaxtdır. Gecə yarısı ibadətə bu qədər vurğu edilməsinin səbəbi budur.

Çünki o vaxt insan boşdur. Beləliklə, ibadət üçün müəyyən etdiyin vaxt boş vaxt olsun. Bu işi et ki, mən qəlbini zənginlik və ehtiyacsızlıqla doldurum. Qəlb ehtiyacsız olduqda, boş cib insanı yoxsul və möhtac etməz. Əgər qəlb yoxsul və dilənçi olsa, dolu cib də insanı zəngin etməz.

Deyir: "Qəlbini zənginliklə dolduracağam və səni öz halına buraxmayacağam ki, ruzin sənin istəyinə görə olsun və nə qədər çalışsan, o qədər ruzi əldə edəsən; əgər çalışman azalsa, ruzin də azalar."

Əgər mənim ibadətimdə boş vaxtın olsa, ruzini asanlıqla çatdıracağam "və mənim üzərimdədir ki, sənin yoxsulluğunu və ehtiyacını aradan qaldırım və qəlbini mənim qorxum və xüsh ilə doldurum. Bu, ən böyük üstünlükdür ki, insanın qəlbi Allahın əzəmətindən qorxu ilə dolu olsun.

Əgər ibadət üçün boş vaxt tapa bilməsən, nəticəsi bu olacaq ki, qəlbini dünya işləri ilə dolduracağam. İnsan

ibadətini də maddi və dünyəvi məsələlər, şəxsi arzular və çirkinliklərlə qarışdırdıqda, nəticəsi bu olacaq ki, insanın qəlbi daha çox dünyaya meyilli və məşğul olacaq. Bizim işimizin xüsusiyyəti və təbiəti budur ki, nə qədər xeyir və saleh işlərə doğru hərəkət etsək, bu yolda hərəkət etmək üçün hazırlığımız daha çox olacaq. Əksi də belədir.”

Nafilələrdə duanın təsiri

“Bəndə mənə nafilələrlə yaxınlaşmağa davam edir”¹¹ cümləsi Hədisi-Qüdsidən götürülmüşdür. Cəbrayıl Əmin tərəfindən Allahın müqəddəs zatından nəql edilmişdir ki, bu hədisə görə Allah-Təala buyurmuşdur: “Bəndəm mənə nafilələrlə yaxınlaşmağa davam edir, ta ki, onun varlığında olan bütün qüvvələr birbaşa məndən əmr və ilham alır. Mən onun eşitdiyi qulağı, gördüyü gözü olacağam.” Yəni onun təbii və insani qüvvələri Allahın iradəsi altında və heç bir nəfsani arzu olmadan işləyir. İnsan da məhz buna görə yaradılmışdır; nəfsani arzulara tabe olmamaq və Allah yolunda hərəkət etmək üçün. Bu zaman insanın səyi uğurlu olacaq. Bu, insanın ilahi həyatının zirvəsidir. Əgər nafilələri qılsanız, bu xeyir və bərəkətləri əldə edəcəksiniz

Mən tez-tez bir şeyi təkrarlayıram və o da budur ki, nafilə namazlarının təsirinin meyarı nədir? Sadəcə əyilib-

¹¹ Kafi, “kitabul iman vəl kufr”, 145-ci bab, 7-ci hədis

qalxmaq, dodaqların tərpənməsi, yoxsa başqa bir şey? Əsas meyar zikrdir, yəni Allahı xatırlamaq. Təbii ki, yataqda uzanıb Allahı xatırlamaqla gecə yarısı qalxıb namaz qılaraq Allahı xatırlamaq eyni deyil.

-Fərqi nədir, ikisi də Allahı yad eləməkdir, biz yataqda uzanarkən də Allahı xatırlayırıq... Xeyr, bu, yad eləmək deyil, bu şeytandır. Allahın müəyyən etdiyi fiziki səylə və təyin olunmuş sözlərlə Allahı qəlbimizdə xatırlamalıyıq. Bu, həqiqi Allahı yad eləmək olur, bu, zikrullah olur. Zikrullah edənlərə şeytan heç vaxt təsir edə bilməz. Şeytan onlara yaxınlaşır, amma təsir edə bilmir. Şeytan heç kimdən ümidini kəsmir, bunu bilin. Amma bu cür olan insanlar Allahı xatırlayır, zikr edirlər və özlərini şeytanın təsirindən qurtarırlar. Namazdan kənarda da nafilə var. Nafilə, müəyyən olunmuş miqdardan artıq olan işlər deməkdir. Məsələn, sizə deyirlər ki, burada altı saat işləyin, amma siz səkkiz saat işləyirsiniz. O iki saat nədir? Nafilədir. Əgər sizə deyirlər ki, bu gün bu sənədləri yoxlayın, siz onları yoxlayırsınız və əlavə olaraq sabah üçün nəzərdə tutulanları da yoxlayırsınız, bu da nafilədir. Əgər sizə müəyyən bir hissəni yoxlamaq üçün tapşırıq verirlər və siz onu yoxlayırsınız, əlavə olaraq daha çoxunu da yoxlayırsınız, bu da nafilədir. Nafilə, bizim üçün müəyyən olunmuş miqdardan artıq olan işlərdir

“Allahım, bu gündə mənim nafilələrdən olan həzzimi və payımı artır və bol et.”¹² Bu, bizim üçün bir dərstdir. Bu gün üçün deyil, bütün ömrümüz üçün bir dərslər olmalıdır və mən bunu dəfələrlə demişəm.

Duanın xüsusiyyətlərindən biri də insana motivasiya verməsi və yolu göstərməsidir. Mədinə xalqının qəflət hekayəsi çox məşhurdur. Tarixə baxanda görürük ki, bütün İslam ölkələrində, o cümlədən Mədinədə insanlar nə qədər qəflətdə idilər. Mədinədəki insanlar bu qədər qəflətdə olarkən, digər yerlərin vəziyyəti aydındır. Qəflətin həddi-hüdudu yoxdur. Belə bir vəziyyətdə İmam Səccad (ə) "Səhifəyi-Səccadiyyə"də insanlara məqsədləri, istiqamətləri, yolları və motivasiyaları göstərmiş və onlara nəyi izləməli olduqlarını başa salmışdır. Əgər bu dualar olmasaydı, İslam motivasiyaları itərdi. Bu, duanın fəlsəfələrindən biridir, bunu unutmayın.

İmam Səccadın (ə) gecə namazından sonra etdiyi dua

İmam Səccad (ə) - o nuraniyyət mərkəzi, mənəviyyət və kamal mənbəyi, bütün abidlərin zinəti - “Səhifəyi-Səccadiyyə” dualarında özünü necə təqdim edir və gecə yarısı və gecə namazından sonra Allah qarşısında necə yalvarır. Bu, adi bir insanın gecə namazı deyil, Səccadların Seyyidinin gecə namazıdır. O, Allah

¹² “Məfatihul-cinan”, “Ramazan ayının əməlləri, 28-ci günün duası

qarşısında belə deyir: “Bu, öz nəfsindən utanıb, ona qəzəblənən və Səndən razı olan birinin mövqeyidir.” Yəni, “Ey Rəbbim! Mən öz nəfsimə görə, zəifliklərimə və nöqsanlarıma görə Səndən utanıram. Nəfsimə qəzəblənirəm və Səndən razıyam.”¹³ Diqqət edin ki, bunu İmam Səccad (ə) deyir. Mən inanmıram ki, imamlar (ə) gecə yarısı və dua zamanı dedikləri sözləri yalnız bizim öyrənməyimiz üçün deyirdilər; onlar həqiqəti ifadə edirdilər. Lakin nəfsin mərtəbələri insanlarda fərqlidir. İmam Səccadın (ə) nəfs hesab etdiyi şey, bizim həyatımızda ibadət və ya müstəhəb bir əməl ola bilər. Onun həyatında və varlığında nəfsdir; çünki onun mənəvi zirvəsi yüksəkdir, ruhunun incəliyi və mənəvi saflığı çoxdur.

Duanın davamında: “فَتَلَقَّكَ بِنَفْسٍ خَاشِعَةٍ ، وَ رَقَبَةٍ خَاضِعَةٍ” (Səni təvazökar bir ruh və boynubükük, itaətkar halda qarşılayır) deyir. Özünü yenidən nəzərdən keçirmək insanın kamillik səmasında mərhələ-mərhələ irəliləməsi və kamilləşməsidir. Əgər yüksək insanlar meydana çıxırsa və əgər mənəviyyat və gözəlliklər özünü göstərsə, bu, özünü yenidən nəzərdən keçirmək və öz qüsurlarını və nöqsanlarını görmək nəticəsindədir. Əksinə, bütün bu zəifliklərə göz yuman, özünü azad bilən, özünə, Allaha və nəhayət hər bir insanın varlığında olan azacıq nuraniyyətə məğrur olan və bununla kifayətlənən insan, kamillik mərtəbələrini keçə bilməz.

¹³“Səhifeyi Səccadiyyə” 32-ci dua

Bəzi insanlar var ki, özlərində olan ən kiçik xeyirlə kifayətlənilirlər. Belə bir insan kamillik mərtəbələrini keçə bilməz.

Gecə namazının təsirləri

“Həqiqətən, yaxşı əməllər pisləkləri aradan qaldırır.” İmam Sadiq (ə) Allahın bu ayəsi haqqında buyurmuşdur: “Gecə namazı gündüzün günahlarını aradan qaldırır.”¹⁴

Bu hədisin sənədi əvvəlki rəvayətin sənədi kimidir. Ravinin hədisi İmam Hadidən (ə) nəql etdiyi və onun İmam Cavaddan (ə), onun İmam Rzadan (ə), onun atası İmam Kazimdən (ə) və onun da İmam Sadiqdən (ə) nəql etdiyi deyilir. Sənəd, İmam Hadi (ə) ilə İmam Sadiq (ə) arasında belədir.

İmam Sadiq (ə) Allahın bu ayəsi haqqında buyurmuşdur: “Həqiqətən, yaxşı əməllər pisləkləri aradan qaldırır.”¹⁵ Bu, artıq Qurani-Kərimdə olan bir ayədir və bunda heç bir şübhə yoxdur. Ümumiyyətlə, məlum olur ki, bəzi yaxşı əməllər pisləkləri aradan qaldırır; lakin bütün yaxşı əməllərin bu xüsusiyyəti yoxdur ki, bütün pisləkləri aradan qaldırsın. Sözüün zahiri mənası budur ki, yaxşı əməllərin təbiəti pisləklərin təbiətini aradan qaldırır; bu

¹⁴ Əməli, 11-ci məclis, 19-cu hədis

¹⁵ Hud surəsi, 114-cü ayə

da bəzi yaxşı əməllərin bəzi pislikləri aradan qaldırması ilə uyğun gəlir.

Yaxşı, indi hansı yaxşı əməllər? Burada İmam Sadiq (ə) belə izah etmişdir: “Gecə namazı gündüzün günahlarını aradan qaldırır.” Gecə namazı qıldığınız zaman gündüz etdiyiniz günahlar aradan qalxır. Bundan daha yaxşı nə ola bilər? Mənəviyyat sahibləri və ariflər gecə namazını tükənməz bir xəzinə və ehtiyat hesab edirlər. Bu, gecə namazının axirət yönüdür ki, günahları aradan qaldırır. Əlbəttə, günahların dünyəvi təsirləri də var, axirət təsirləri də var; günahları aradan qaldırdıqda, günahların dünyəvi pis təsirlərini də aradan qaldırır. Amma bu, günahın yönünə aiddir; yəni axirət məsələsinə aiddir. Lakin dünyəvi məsələlərdə də belədir; rəvayətlərdə deyilir ki, bu, ruzinin genişlənməsinə səbəb olur ki, bu da dünyəvi bir məsələdir.

Biz gündüzlər daim məşğuluq; yəni əslində və bir mənada dünyəvi işlərlə məşğuluq. Bu, niyyətlərimizdən asılıdır. Məşğuliyyətlərimiz dünyəvi məşğuliyyətlərdir, hətta niyyətimiz xalis olsa belə, Allahı nəzərdə tutsaq belə - Allah bizə belə bir niyyət versə də - qarşılaşmalarımız dünyəvi qarşılaşmalardır; insanlarla, dünya ilə, hadisələrlə qarşılaşırıq.

Gündüz vaxtı Allahla tək qalmaq üçün vaxt tapmaq həqiqətən mümkün deyil; yalnız daim namaz qılanlar - daim namazda olanlar - hər vəziyyətdə Allahla birlikdədirlər. Amma adətən biz və mənim kimilər

gündüzlər məşğuluq, Allahla tək qalmaq üçün vaxtımız yoxdur; səhər vaxtı Allahla tək qalmaq üçün fürsətdir. Bu vaxtı, bu fürsəti qiymətləndirmək lazımdır; xüsusilə siz gənclər üçün. Əlbəttə, hamı üçün, amma gənclər daha çox layiqdirlər, çünki onların təsirlənməsi daha çoxdur və daha yaxşıdır. Necə ki, idman etsək, siz gənclər idmandan daha çox faydalanırsınız, biz yaşlılardan daha çox. Bu belədir. Əgər yaşlı bir insan gəncin etdiyi idmanı edə bilsə, gəncin əldə etdiyi fayda yaşlının əldə etdiyi faydadan çox daha böyükdür. Əgər siz qidalı bir yemək yesəniz və ya mənim kimi yaşlı bir insan bu yeməyi yemək şansı tapsa, sizin bu qidalı yeməkdən əldə etdiyiniz fayda yaşlı bir insanın əldə etdiyi faydadan çox daha böyükdür. Mənəviyyat da belədir, mənəvi qidalanma da belədir: Quran oxumaq, Allahı zikr etmək, Allaha yönəlmək, dua etmək, istiğfar etmək, namaz qılmaq və gecə namazı.

Ayətullah Təbatəbai ("Əl-Mizan"ın müəllifi) Ayətullah Mirza Əli Ağə Qazinin (Əllamə Qazi) yaxın və xüsusi şagirdlərindən biri idi və illərlə onun yanında təhsil almışdı. Mərhum Ayətullah Təbatəbai barədə belə nəql olunur: Gəncliyinin əvvəllərində Nəcəfə gəldikdə, Ayətullah Qazini tanımırdı, uzaqdan bir qohumluq əlaqəsi var idi, bu adda olan bir şəxsin varlığını bilirdi, amma yaxından tanış deyildi. Bir gün yolda gedərkən Əllamə Qazi onu gördü, çağırdı və dedi: "Oğlum! Əgər dünyanı istəyirsənsə, gecə namazı qıl; əgər axirəti istəyirsənsə, gecə namazı qıl." Bu, mərhum Qazinin

Ayətullah Təbatəbaiyə dediyi sözdür və Allahın lütfü ilə Allah bu böyük şəxsə dünya və axirət xeyrini bəxş edir. Gecə namazını unutmayın, əldən verməyin.

Bədən və ruh

Səhər yuxusu daha yaxşıdır, yoxsa idman etmək? Məlumdur ki, səhər yuxusu insan üçün daha şirindir; bunda heç bir şübhə yoxdur. Bəs dünyanın ağıllı insanları səhər yuxusunu, yoxsa səhər idmanını üstün tuturlar? Mənə və özünü baxmayın. Dünyanın ağıllı insanları səhər yuxusunu, şirin olmasına baxmayaraq, üstün tutmurlar. Əlbəttə, səhər yuxusu daha arzuolunandır, xüsusilə qışda, əgər insan isti yataqdan çıxmaq istəyirsə; ya da yayda qısa gecələrdə gec yatıbsa və səhər qalxıb idman etmək istəyirsə. Belə hallarda idman etmək çətindir; amma lazımdır. Eyni vəziyyət ruhun idmanında da var. Səhər yuxusu daha yaxşıdır, yoxsa gecə namazı? Məlumdur ki, səhər yuxusu gecə namazından daha şirindir. Amma İmam Sadiq (ə) buyurur: “Hər hansı bir məqsəd və iş üçün niyyətiniz möhkəm və güclü olarsa, bədəniniz ona qarşı zəif olmayacaq.”¹⁶ İnsan bəzi işlərə qarşı möhkəm niyyət etmir. Məsələn, ağıllı insan uçmaq qərarına gəlmir; çünki bu, mümkün olmayan bir işdir. Amma dünyanın

¹⁶ Əmali, 53-cü məclis, 6-cı hədis

mümkün işlərinə gəldikdə, niyyətiniz cəmlənir, baxmayaraq ki, çətinlikdir.

İmam Sadiq (ə) buyurur: “Bu hallarda niyyətiniz güclü olarsa, yəni möhkəm qərar versəniz, bədəniniz yolda qalmayacaq, dözəcək.”

Möhkəm qərar insanın bədənini işə salır, bədəndəki gizli qüvvələri oyadır, ona güc verir. Buna görə də adi halda yeriməkdə belə çətinlik çəkən insanlar ölüm təhlükəsi ilə üzləşdikdə, gənclər kimi qaçırlar, çünki bu, möhkəm və güclü qərardır. Bu, bir dərstdir. Çox hallarda bədənimizin lazımı iş qabiliyyətinə malik olmadığını gördükdə səbəbini niyyətimizdə, qərarımızda axtaraq, qərar və iradəmizi gücləndirək.

Səbir və iradə

Səbir hər yerdə bir mənaya gəlir. Namazda səbir, insanın qəlbini qorumaq deməkdir. Gecə qalxıb nafilə namaz qılmaq istəyən səbir nə deməkdir? Orda səbir, qalxmaq deməkdir, şeytanın maneələrini qırmaq deməkdir, namaz qılmaq deməkdir, Allaha yalvarmaq və dua etmək deməkdir. Görürsünüz, səbir qalxmaq deməkdir.

Görün səbrin mənası nə qədər fərqlidir, biz rəvayətlərə müraciət etməzdən əvvəl səbir haqqında nə düşünürdük?!... Rəvayətlərdə deyilir ki, itaətdə səbir bu deməkdir. Təsəvvür edin ki, insan səhər yuxudan

qalxmaq istəyir, çox çətindir, yayda qısa gecə və ya qışda soyuq hava, bunlardan biri. Yayda gecə qıadırsa, insanın gözü açılmır, gəncdir və yuxuludur, yeddi-səkkiz saat yatmaq istəyir. İndi dörd-beş saat yatıb, gözləri açılmır. Burada insanın nəfsi nə deyir? Deyir ki, bir az daha yatıb sonra qalxarıq. Bir az yatıb günəşin doğmasına yaxın qalxır, tələsik dəstəmaz alır. Burada iradə təlimi budur ki, həmin anda çox çətin olduğunu görsəniz, deyin ki, bəli, mənim üçün çətindir, amma qalxmağa qərar verirəm; qalxın. Sabah gecə qalxmaq sizin üçün daha asan olacaq, sınayın. Üçüncü gecə qalxmaq daha asan olacaq. Sonra yavaş-yavaş qalxmaq sizin üçün vərdiş halına gələcək. Səhər azanından əvvəl yarım saat, iyirmi dəqiqə, on beş dəqiqə, bir saat - nə qədər istəyirsinizsə - qalxmaq sizin üçün çox asan olacaq. Səhər azanından əvvəl qalxıb dəstəmaz alırsınız, bir neçə rükət namaz qılırsınız, səhər azanına hazırlaşırırsınız. Səhər azanı oxunduqda, namazınızı qılıb işinizə başlayırırsınız. İradə nümunəsi budur.

Əlbəttə, psixoloqlar iradəni gücləndirmək üçün bəzi təlimlər və yollar təklif edirlər. Onlar deyirlər ki, çətin olan işi dilə gətirin və edin. Məsələn, yatmadan əvvəl deyin ki, mən saat dördə qalxmağa qərar verirəm. Dilə gətirin və qərar verin, qalxacaqsınız. İnsanın iradəsi yavaş-yavaş güclənir; əlbəttə, Allahdan da istəyin.

Kumeyl duasında deyilir:

”قُوْ عَلَى خِدْمَتِكَ جَوَارِحِي، وَاشْدُدْ عَلَى الْعَزِيمَةِ جَوَانِحِي“

yəni, “Allahım, Sənin yolunda xidmət etmək üçün mənim bədən üzvlərimi - əllərimi, ayaqlarımı, üzvlərimi gücləndir.” Amma bu, kifayət deyil; çoxları var ki, güclü və qüvvətli olsalar da, bir uşaq qədər iradələri yoxdur. Buna görə də deyir:

”وَ اَشْدِدْ عَلَى الْعَزِيمَةِ جَوَانِحِي“

yəni, “İradə etmək və qərar vermək üçün qəlbimi möhkəmləndir.” Allahdan da istəmək lazımdır. İnşallah düzələcək.

Müraqibət¹⁷

İnsan bir çiçəkdir, bir bitkidir, əgər ona qayğı göstərməsəniz, məhv olar. Sizin içindəki “mən”, yəni insan mənliyi, Allahın qulu olan mən, o da güldandakı bitki kimidir. Ona qayğı göstərin, əgər onu nəzarətdə saxlamasanız, vaxtında su verməsəniz, o quruyacaq. Bir gün bu bitkiyə baxıb “nə gözəl bitkidir” deməyin, “artıq tamamdır” deyib onu orada qoyub qapını bağlayıb çıxmayın, o quruyacaq. Bu gözəllik və cazibə ona su verdiyiniz üçün idi, suyun təsiri keçdikdə, yenidən su verməsəniz, o gözəllik də yox olacaq.

¹⁷ Daim nəfsini nəzarətdə saxlamaq

Bir gecə gecə namazı qıldığınızda, bir gecə dua etdiyinizdə, bir gecə diqqət etdiyinizdə və Allah qorxusundan iki damla göz yaşı tökdüyünüzdə, sevinməyin ki, “əl-həmdülillah, biz yaxşı olduq və artıq o pislikdən və palçıqdan çıxdıq, yaxşılardan, salehlərin sırasına keçdik, artıq tamamdır, problemimiz həll oldu.” Yox, cənab, özünüzdən qafil olmayın! O gecə o qədər halınızın yaxşı olduğunu, o gün o qədər yaxşı və saleh olduğunuzu gördünüz, bu, hərəkət etdiyinizə, sizi bu salehliyə gətirən bir cəhd etdiyinizə və bir iradə göstərdiyinizə görə idi. Əgər bu cəhd, bu iradə, bu səy sizdən alınsa, o salehlik, o gözəllik də alınacaq. Bunu bilin.

Ayrılmamaq daha faydalıdır

“ Və həqiqətən, bəndələrimdən bəziləri mənim ibadətimdə və gecə namazında çox çalışırlar.”¹⁸ Bəziləri gecələr qalxıb ibadət və gecə namazı qılırlar. Allah buyurur: “Bəzən, həmişə deyil, yuxunu ona qalib edirəm ki, o, yuxuda qalsın və oyanmasın. Mənim ona olan nəzərimdən dolayı yuxunu ona qalib edirəm.”

"O, səhərə qədər yatır və qalxdığında özünü məzəmmət edir. Səhər vaxtı həmişə oyanıb təhəccüd və ibadət edən şəxs yuxuda qalır, sübh oyanır və görür ki, sübh azanı

¹⁸ Əmal, 6-cı məclis, 30-cu hədis

oxunub və gecə namazı və təhəccüd ondan qaçıb. Bunu hiss etdikdə, özünü məzəmmət edir və özündən narazı olur ki, bu gecə yuxuda qaldım. Bu yuxuda qalmaqlıq onun xeyrinədir. Əgər bəzi gecələr yuxunu ona qalib etməsəydim, o, öz əməli ilə öyünərdi və deyərdi: “Mən illərdir ki, bir gecə də yuxuya getməmişəm, həmişə oyanmışam.”

Təkəbbür ona qalib gələrdi və bütün əməlini, bütün zəhmətini batil edərdi. Mən qoymadım ki, təkəbbür ona qalib gəlsin. Onun həlakı özündən razı qalmaqda idi. “O, elə zənn edərdi ki, ibadət edənləri keçib və çalışqanlığı ilə qüsurlularına qalib gəlib. Bu səbəbdən məndən uzaqlaşar, halbuki elə zənn edər ki, mənə yaxınlaşır.” Təkəbbür və özündən razı qalmaq səbəbindən məndən uzaqlaşır. Təhlükələr buradadır. Əlbəttə, bu, yuxudan oyananda niyə yuxuda qaldığını düşünən və peşman olan şəxsə aiddir. Yuxudan oyanıb “əlhəmdülillah, bu gecə çox yatdım” deyən şəxs bu sözə aid deyil.

Yuxuda qaldığına görə peşman olan şəxs, bu peşmançılıqdan bir mükafat alır ki, oyanmaqdan o mükafatı almır.

Mənəvi rəqabət

Təşkilati sahələri mənəvi rəqabət meydanına çevirin. Həsəd və rəqabət hər yerdə pisdır, mənəvi işlər istisna olmaqla. Əgər qardaşınızın gecə namazı qıldığını görsəniz və siz də gecə namazı qılmağa təşviq olunsanız, bu çox yaxşı bir şeydir, bu yaxşı rəqabətdir. Mənəvi işlərdə və ya mənəvi işlərlə əlaqəli şeylərdə rəqabət yaxşıdır. Quran bizə nə deyir? “Ötüşün”¹⁹, harada? Pul toplamaqda? Ad-san toplamaqda? Şöhrət toplamaqda? Xeyr, “Rəbbinizdən bağışlanmağa və genişliyi göylər və yer qədər olan cənnətə doğru yarışın.” Başqa bir yerdə möminlər haqqında deyilir: ‘Onlar xeyir işlərdə yarışrlar və digərləri üçün öncül olurlar.’ Xeyir işlərdən biri cihaddır. Cihada getmək üçün yarışın, infaq və fədakarlıq üçün yarışın, övladlarınızı cəbhələrə göndərmək üçün yarışın, malınızı infaq etmək üçün yarışın, nəfsinizi təmizləmək üçün yarışın və başqalarını qabaqlamaq üçün yarışın. Bunlar mənəvi yarışlardır. Əgər qardaşınız bu kitabdan on səhifə öyrənibsə, siz on bir səhifə öyrənməyə çalışın. Lakin bunu ona göstərməyin.”

“Amma heç bir problem yoxdur ki, bu yarış meydanı olsun. Sən neçə səhifə öyrəndin? On səhifə? Mən on bir səhifə öyrəndim. O da gedib on iki səhifə öyrənir. Bu yaxşı bir yarışdır. Bu mübarək bir yarışdır. Siz neçə məsələni bilirsiniz? Filan qədər, əlli məsələ. Mən altmış məsələ bilirəm. Ramazan ayında neçə gecə namazı

¹⁹ Hədid surəsi, 21-ci ayə

qıldınız? Mən on beş gecə namazı qıldım. Siz deyirsiniz ki, mən iyirmi gecə namazı qıldım. Heç bir problem yoxdur. Yəni əgər dostlar və qardaşlar arasında olarsa və bir-birini təşviq etmək üçün olarsa, bunu deməkdə heç bir problem yoxdur. Məhərrəm ayında Aşura ziyarətini oxudunuz? Səfərdə “Camia” ziyarətini oxudunuz?

Xüsusi bir tövsiyə

Bəndə (rəhbər özünə işarə edir) Məşhəddə insanların xüsusən də gənclərin müraciət etdiyi bir şəxs idim. Bəzən gecə saat on bir, on iki radələrində bir gəncin işi olurdu, bir məsələni həll etmək üçün mənə müraciət edirdi və mən evimin qapısını onun üzünə açırdım. Özüm gedib qapını açırdım; bizim vaxtımız yox idi, yuxu və istirahət bizim üçün mənasız idi, bütün ruhanilər belə idi. Adətən, ruhanilərin adəti belə idi ki, insanlarla birlikdə olsunlar. Məscidlərində namazlarını qılıb, oturub insanların məsələlərinə cavab verirdilər, insanlarla birlikdə olurdular. Ruhani ilə insanlar arasında pərdə və maneə zərərliyədir. Ruhanilərin dəbdəbə və zənginlik içində yaşaması onlar üçün zərərliyədir. Adi insanların həyatında olan bəzi zahiri şeylərə bulaşmaq ruhanilər üçün zərərliyədir. Tələbə və ruhani sadə olmalıdır və ruhaniyyətin sadəliyinin təzahürü də tələbəlik sadəliyidir; yəni bu sadəliyin zirvəsi tələbəlik dövründədir. Tələbələr mümkün qədər sadə və təmiz olmağa çalışmalıdırlar, təvəccöh (diqqət) və zikr etməlidirlər.

Keçmişdə Feyziyyə mədrəsəsində sübh azanından əvvəl çoxlu işıqların yandığını eşitmişdik, tələbələr gecə namazı qılırdılar. Təhəccüd və gecə ibadəti tələbələr və ruhanilər üçün adi bir iş idi. Bu gün biz bu məsələyə daha çox diqqət yetirməli və ona bağlı olmalıyıq. Bu gün gənclərimiz, din alimi olmayanlar belə, nafilə namazlara, zikr və müstəhəblərə bağlıdırlar, biz onlardan daha çox buna ehtiyac duyuruq. Bir diqqətli və hüzuri qəlblə qılınan namaz, nafilələrə bağlılıq, Quranı düşünərək oxumaq, günahdan çəkinmək, bunlar ruhaniyyəti canlandıran və parladan amillərdir. Elm və siyasət təqva ilə tamamlanır, bu təqva olmadan natamam və nöqsanlıdır. Bu üç başlıq hövzənin əsasını təşkil edir. Hövzə bu üç lövhəni

həmişə başının üstündə saxlamalı və daim ona doğru hərəkət etməlidir. Siyasətsiz fiqh, təqvasız fiqh və təqvasız siyasət mədrəsənin ehtiyaclarını ödəyə bilməz."

Xüsusi bir tövsiyə

Qardaşım, namazı vaxtında qılmalısan, mümkün qədər nafilə namazlarını qılmalısan. Ən vacib nafilə namazı gecə namazıdır, gecə namazını qılmalısan. Namazdan sonra zikrlərini oxu, dua et, Allahdan istə, Allahla əlaqə qur. Bu, Quranın ayəsindəki kimi olacaq:

“Həqiqətən, Allah onun yolunda poladdan divar kimi sıra düzülərək vuruşanları sevir.”²⁰

Necə xoş bir andır ki, biri gecə İmam Hüseyn (ə) universitetinin yataqxanasına girərkən, uşaqları künc-bucaqda gecə namazı qılarkən görə. Gənclər üçün oyanmaq çətin olsa, gündüzlər gecə namazını qəza etsinlər.

Cavanlıqda...

“لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا”

“Allah heç kəsi gücü çatmayan bir işlə yükləməz.”²¹

Allah heç kəsdən ona verdiyindən artıq bir şey gözləmir. Buna görə də, gənclər yaşlılardan daha çox məsuliyyət daşıyırlar. Gənclər fiziki gücə, enerjiyə və fəaliyyət qabiliyyətinə malikdirlər; hətta ibadət də gənclikdə qocalıqdan daha yaxşıdır. İnsan bir müddət düşünür ki, hələ gec deyil. Namaz qılmaq, Quran oxumaq, nafilə namazlarını qılmaq və gecə namazını qılmaq üçün vaxt var.

İndi gəncik, bir az yaşlandıqda, işlərimiz də azaldıqda, inşallah həm gecə namazı qılacağıq, həm nafilə namazlarını qılacağıq, həm Quran oxuyacağıq, həm də

²⁰ “Səf” surəsi, 4-cü ayə

²¹ “Tələq” surəsi, 7-ci ayə

ibadət edəcəyik. Bu səhvdir; çünki insan yaşlandıqca işləri artır, məşğuliyyəti çoxalır və gücü azalır. Gənclikdə fiziki gücə malik olan insan daha yaxşı ibadət edə, namaz qıla, zikr edə, diqqətini cəmləyə, Quran oxuya bilər. Ürək daha yumşaq və ruh daha hazırlıqlı olur, gənclikdə hər işdə daha çox şövq var. Buna görə də, gənclərin daha çox məsuliyyəti var."

Gecə namazının qəzası

Rəvayətlərdə deyilir ki, əgər bir gənc gecə oyanıb gecə namazı qıla bilmirsə, səhər onun qəzasını qılsın və ya yatmadan əvvəl namazı qılsın. Gecə namazının qəzasını qılmaq üçün daha çox savab qeyd olunub. Bunun da bir səbəbi var. Əgər yatmadan əvvəl gecə namazını qılsanız və sonra yatsanız, gecə namazını qıldığınız üçün rahat olarsınız və səhər azanına qədər oyanmazsınız; amma namaz qılmamısınızsa və səhər onun qəzasını qılmağı niyyət etmisinizsə, bu halda narahatlıq və həyəcanınız olacaq. O zaman bəlkə də oyanıb vaxtında qıla bilərsiniz. Bu məqamlar hətta müstəhəb və nafilə məsələlərində də nəzərə alınmışdır."

Əməldə ixlas

Elm və əməl baxımından öz üzərində işləməyən və dünyaya gəldikləri kimi, həyatları boyunca qarşılaşdıqları çürümə, zərər və fəsadlarla birlikdə bu dünyadan gedənlərə ayıb olsun."

... "Qiyamət günü insan baxıb görəcək ki, Allah-Təala bəzi bəndələrinə, yəni bizimlə ünsiyyətdə olan, küçədə və məhəllədə gördüyümüz insanlara, iş yoldaşımıza, məktəb dostumuza və ya bir dostumuza, bu dünyada etdikləri bəzi işlər və mücadilələr üçün yüksək məqamlar verir; onları cənnətə aparır, əzabdan uzaqlaşdırır və Qyamətin çətinliklərindən xilas edir. Biz isə tənbellik, halımıza yanmamaq və bir anlıq qəflət səbəbindən bütün bunlardan məhrum oluruq. O zaman insanı peşmanlıq bürüyür: "Onları peşmanlıq günü ilə qorxut ki, iş bitdikdə artıq peşmanlıq fayda verməz."²² Bu, mənəvi həlakətdir. Nizami Gəncəvinin dediyi kimi:

"Əgər yüz il qalsan da, bir gün bu gözəl saraydan getməlisən."

Biz qalıcı deyilik, bir neçə gün bu tərəfdə, bir neçə gün o tərəfdə, hər şey bitəcək. Fiziki həlakət budur və bundan çox qorxuruq. Mənəvi həlakət isə əbədi olaraq Allahın rəhmətindən məhrum olmaq və Allahın əzabına düşər olmaq, əbədi həyatda Allahın mənim və sizin üçün təyin

²² "Məryəm" surəsi, 39-cu ayə.

etdiyi bütün nemətlərdən və ləzzətlərdən məhrum olmaq deməkdir."

"Qardaşlar və bacılar, əgər özümüdə diqqət etməsək, bu, bədbəxtlikdir, rüsvayçılıqdır, məhrumiyyətdir, Allahın nəzərindən düşməkdir, mənəvi məqamlardan uzaq olmaq və Allahın əbədi nemətlərindən məhrum olmaqdır. Buna görə də, özümüdə diqqət etməliyik. Özünü tərbiyə etmək üçün diqqət etməli olduğumuz və bəlkə də üstünlük təşkil edən xüsusiyyətlərdən biri ixtisardır. İxtis, işi saf və qarışdırmadan yerinə yetirmək deməkdir. Bəzən insan ibadət etmir və bəzən ibadət edir, amma qarışıq və qeyri-saf şəkildə. Bu da eyni şeydir. İbadətin və əməlin saf olması, onun Allah üçün olması deməkdir. İnsanla Allah arasında olan münasibətlər - zikr, diqqət, dua, gecə namazı, səhər tezdən oyanmaq, yaxşı işlər - Allah üçün olmalıdır. İnsan başqalarının görməsi üçün bir iş görməməlidir. İnsan başqalarının diqqətini çəkmək üçün bir iş görərsə, bu, işi etməməkdən daha pisdir; çünki işi etməmək, insanın heç bir iş görməməsi deməkdir. İnsan başqalarının diqqətini çəkmək üçün bir iş görərsə, sanki heç bir iş görməyib. Daha pis olması isə bu işin şirk dolu bir əməl olması və bu şirk dolu əməlin haramlığı və (Allahdan) uzaqlaşdırıcı olmasıdır."

"Mən ixtis haqqında bir rəvayət qeyd etmişəm ki, onu sizin üçün oxuyacağam. Peyğəmbər Əkrəm (s) buyurmuşdur: "Hər şeyin bir həqiqəti, bir ruhu, bir

mənası və bir həqiqəti vardır. Bəndə ixlasın həqiqətinə və ixlasın həqiqi mənasına çatmaz, ta ki, Allah üçün etdiyi heç bir işə görə insanların onu tərifləməsinə sevməsin.”²³ Bu, çox çətinidir, bu mərtəbə çox yüksək mərtəbələrədən biridir. Məsələn, bir şəxs işi başqaları üçün etmir, Allah üçün namaz qılır, Quran oxuyur, xeyir iş görür, ehsan və sədəqə verir və Allah üçün mücadilə edir, amma insanların onun haqqında “nə qədər yaxşı adamdır” deməsini də xoşlayır. İşini insanlar üçün etməyib, işi Allah üçün edib və bitib; amma insanların onu tərifləməsindən xoşu gəlir. Bu, yüksək ixlas mərtəbəsi deyil. Yüksək ixlas mərtəbəsi budur ki, burada istəməsin. Ümumiyyətlə, insanların nə düşündüyünə əhəmiyyət verməsin, istər bu işi camaat bilsin, istər bilməsin. Allahın ondan nə istədiyinə baxsın və dəqiq olaraq onu yerinə yetirsin.”²⁴

²³ “Biharul-ənvār”, “kitabul iman vəl kufr”, 116-cı bab, hədis-51

²⁴ “Necə ki, Peyğəmbərin (s) hədisində ixlasın yüksək mərtəbələri ilə bağlı buyurulub. Ayətullah Xamenei, İmam Baqir (ə) tərəfindən nəql edilən başqa bir hədisi izah edərkən buyurur: ‘İnsanların təbiəti belədir ki, Allah-Təala onların yaxşılıqlarını insanların gözündə aşkar etsin, onların yaxşılıqlarını göstərsin; bu, insanın təbiətidir... Bu, problem deyil; amma şərt budur ki, bu xeyir işi başqalarının onu görməsi üçün etməsin. Əməli Allah üçün etsin. Gecənin yarısında qalxıb ibadət edirsiniz, dua edirsiniz, təsadüfən bir nəfər sizi görür və siz də onun gördüyünə sevinirsiniz, amma işi Allah üçün etmisiniz, başqalarının görməsi üçün

İmamın səhər vaxtları

İmam Xomeyni 1358-ci ildə xəstə olduğu dövrdə, həkimi mənə danışdı ki, gecə yarısı oyanırdı - məsələn, hər gecə gecə namazını qılmaq vaxtına yaxın - xəstə olduğu halda da gecə namazını qılırdı. İmamın evindən xəbərimiz var ki, gecə yarısı İmamın Allah qorxusundan ağlamaq səsi və Allaha ibadətindəki səsi otağının xaricinə və başqalarının yatdığı yerə qədər çatırdı. Biz, İslam Peyğəmbərinin (s) hakimiyyətinin bir təsviri olan belə bir insanı görürük. Demirəm ki, kimsə Peyğəmbərə (s) çata bilər, amma bu, Onun (s) əslinə uyğun bir nüsxədir²⁵. Biz bunu görürük, biz İslamın dadını dadmışıq və başında belə bir insanın olduğu bir sistemimiz var ki, bu, bizi dünyanın müqəddəslərinin hakimiyyətini və az sayda peyğəmbərin (ə) hakimiyyətə gəldiyini və Peyğəmbər Əkrəm (s), Əmirəl-möminin (ə) və İmam Həsənin (ə) hakimiyyətini xatırladır."

etməmişiniz. İnsan başqasının onun xeyir işini görməsindən xoşlanırsa, bu, problem deyil, bu, əməli batil etmir.' (İmam Sadiq və İmam Baqirin qırx hədis kitabı, səh. 10)"

²⁵ Yəni nə qədər mümkündürsə, o qədər də Peyğəmbərə (s) bənzəyir.

Qırmızı badə

Deyirlər ki, mərhum Mirza Cavad Ağa Məlikə gecə yarısı oyanıb dəstəmaz almaq üçün hovuzun kənarında oturanda suya baxıb dua edər, ağlayar və Allahdan kömək istəyərdi. O, su götürüb üzünə tökər, ağlayar və yenə də Allahdan kömək istəyərdi. Göyə baxıb dua edər, ağlayar və Allahdan kömək istəyərdi. Sonra səccadənin başına gəlib, gecə namazını böyük bir şövq və sevgi ilə qılardı. Gecə namazının qunutunda bu şeiri oxuyardı:

زآن پیشتر که عالم فانی شود

ما را ز جام باد گلگون خراب کن

Dünya xarab olmamışdan əvvəl

Bizi qırmızı şərab ilə məst et²⁶

Bu şeir, Allahdan ölməzdən əvvəl bizi ilahi eşqin şərabı ilə məst etməsini istəmək deməkdir. Bu hallar və ibadətlər onun Allah sevgisinin və ixtlasının dərinliyini göstərirdi."

²⁶ Bu, Hafizin qəzəllərindəndir. İrfani şeirdir. Mənası, Fani aləm məhv olub getməmişdən əvvəl bizim qəlbimizi ilahi feyzlə doldur. İrfani açıqlamada məst olmaq mənəvi feyza çatmaqdır, cam isə burada arifin qəlbi deməkdir, xarab elə isə abad elə. Məsələn: Başqa bir şeirdə deyilir, "Biz xarabat əhliyə, meyhanələrdən çıxmışıq, badələr nuş etmişik, peymanələrədən çıxmışıq. (Mütərcimin şərh)

Ayətullah Xameneinin fətvasına görə gecə namazının qılınma qaydası

Gecə namazının vaxtı şəri gecə yarısından sübh azanına qədərdir. Gecənin son üçdə biri daha fəzilətlidir və sübh azanına nə qədər yaxın olsa, bir o qədər yaxşıdır. Əgər gecə yarısından sonra oyanmaq çətindir, namazı gecənin əvvəlində qıla bilər. Yaxud gecə namazı qılmaq niyyəti ilə yatıb qalarsa, sübh namazından sonra qəza edə bilər. Gecə nafilələrinin səssiz və ya ucadan qılınması fərq etmər, baxmayaraq ki, ümumiyyətlə, gündüz nafilələrinin səssiz, gecə nafilələrinin isə ucadan qılınması müstəhəbdir. Gecə namazının qaranlıq yerdə və ya başqalarının gözündən uzaq qılınması lazım deyil, əsas odur ki, namaz qılanın niyyəti yalnız Allahın razılığını qazanmaq olsun.

Yuxudan oyanandan sonra gecə namazı üçün Ali-İmran surəsinin 190-195-ci ayələrini oxumaq müstəhəbdir.

Gecə namazı on bir rəkətdir: səkkiz rəkət gecə nafiləsi, iki rəkət “Şəf” namazı və bir rəkət “Vətr” namaz

Gecə nafiləsi: Səkkiz rəkət gecə nafiləsi dörd dənə iki rəkətli namaz şəklində qılınır, yəni hər iki rəkət bir namaz kimi. Bu namazlarda Həmd surəsindən sonra başqa bir surə oxumaq vacib deyil, birbaşa rükuya gedə bilərsiniz.

“Şəf” namazı: Gecə nafiləsindən sonra iki rəkət “Şəf” namazı qılınır. Müstəhəbdir ki, birinci rəkətdə “Həmd”və

“Nas” surələri, ikinci rəkətdə isə “Həmd” və “Fələq” surələri oxunsun.

“Vətr” namazı: “Şəf” namazından sonra bir rükət “vətr” namazı qılınır. “Vətr” namazında bir çox müstəhəb əməllər və dualar var, məsələn:

“Həmd” surəsindən sonra üç dəfə “İxlas”, bir dəfə “Fələq” və bir dəfə “Nas” surələri oxunur.

Qırx mömin qardaş üçün istiğfar etmək; məsələn, “Allahumməğfir li-Hacı Qasim Süleymani, Allahumməğfirli ...” deyə bilər.

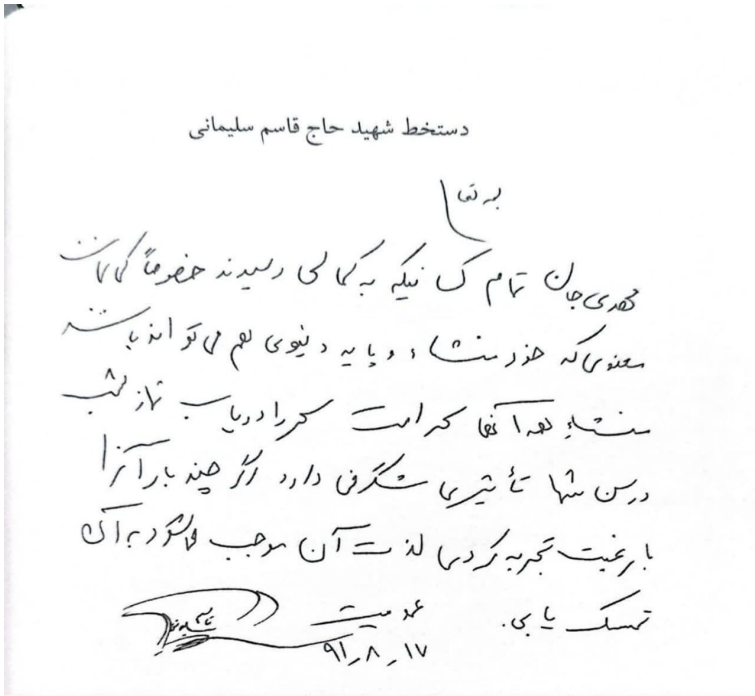
Yetmiş dəfə “Əstəğfirullahə Rabbi və ətubu ileyh” zikrini demək; sol əli dua üçün qaldıraraq, sağ əli ilə zikrləri saymaq və yeddi dəfə bitirdikdən sonra “Həza məqamul-‘aizi bikə minən-nar” demək.

Üç yüz dəfə “əl-əfv” zikrini demək və sonunda “Rəbbiğfir li vərhəmni və tub ‘aləyyə innəkə əntət-təvvabur-rəhim” demək.

Namazdan sonra Həzrət Zəhranın (s.ə.) təsbihatını demək çox tövsiyə olunur. Namaz qılan şəxs namaz zamanı ağlayan halda olmalı və rəvayətdə gələn duaları unutmamalı deyil, məsələn, Əbu Hənzə Somali duası kimi. Bu barədə Ayətullah Xamenei buyurur: ‘Əbu Hənzə Somali duasına da baxın; bu, mərifət, xüsu, zikr və diqqət dəryasıdır. İnsan bu duaları diqqətlə oxumalıdır, hətta bir səhifəsini oxusa belə. İnsan mütləq Ramazan

ayında hər gecə Əbu Həməzə duasının hamısını oxumalı deyil. Bir səhifəsini oxuyun; gecə namazınızda oxuyun.”

Hacı Qasim Süleymaninin əl yazısı:

Məhdican, bütün kamala çatmış insanlar, xüsusilə mənəvi kamilliklər ki, bunlar dünyəvi dərəcələr də ola bilər, hamısının mənbəyi səhərdir. Səhəri dərk et. Sizin yaşınızda gecə namazı böyük təsirə malikdir. Əgər bir neçə dəfə onu həvəslə təcrübə etsəniz, onun ləzzəti sizi ona bağlayacaq.

Əminiz, 7/11/2012

MÜNDƏRİCAT

Giriş	2
Həqiqi Əşrəf (şərəfətli)	4
Bəs İslamda seçilmiş təbəqə kimlərdir?	5
Dua və nafilələrlə zirvəyə	6
Quranın işarəsi	9
Ağıllı insan üçün... ..	10
Boş vaxtlar	13
Nafilələrdə duanın təsiri	15
İmam Səccadın (ə) gecə namazından sonra etdiyi dua	17
Gecə namazının təsirləri	19
Bədən və ruh	22
Səbir və iradə	23
Müraqibət	25
Ayılmamaq daha faydalıdır	26
Mənəvi rəqabət	28
Xüsusi bir tövsiyə	29
Xüsusi bir tövsiyə	30
Cavanlıqda... ..	31
Gecə namazının qəzası	32
Əməldə ixlas	33
İmamın səhər vaxtları	36
Qırmızı badə	37
Ayətullah Xameneinin fətvasına görə gecə namazının qılınma qaydası	38
Hacı Qasim Süleymaninin əl yazısı	41

Azərbaycan Araşdırma Mərkəzi